

Sammanfattning

Bestämmelserna om personalliggare, lagen (2006:575) om särskild kontroll i vissa branscher, trädde i kraft den 1 januari 2007 och gäller för restauranger och frisörer. Näringsidkare inom de berörda branscherna är skyldiga att löpande föra en personalliggare i sin verksamhetslokal. I liggaren ska föras uppgifter om vilka personer som är verksamma i lokalen. Skatteverket har rätt att genomföra oannonserade kontrollbesök för att granska personalliggaren och undersöka vilka personer som är verksamma i lokalen. Skatteverket får ta ut en kontrollavgift om personalliggaren inte är förd i enlighet med bestämmelserna i lagen.

Utredningens uppdrag har varit att utvärdera den verksamhet som bedrivits avseende personalliggare och att bedöma om verksamheten bör utvidgas till att även omfatta branscherna bygg och tvätterier.

Utvärderingen

Utredningen har vid utvärderingen kommit fram till att verksamheten har haft positiva effekter. Effekterna har delvis skiljt sig för de två berörda branscherna. Utredningen visar att personalliggarna har haft en betydande effekt på löne-redovisningen i restaurangbranschen och att effekten har ökat successivt under de första två åren efter införandet. Utvärderingen visar att lönerna i restaurangbranschen ökade under 2007 i intervallet 0,7 – 1,2 miljarder, motsvarande 3000 – 5000 årsarbetskrafter. Effekten har ökat ytterligare under

2008. Tillsamman med effekten 2007 är ökningen i intervallet 1,0 – 1,5 miljarder, motsvarande 4000 – 6 000 årsarbetskrafter. Personalliggarna har haft en viss effekt på löneredovisningen även i frisörbranschen direkt efter bestämmelsernas införande, men effekten har avtagit över tiden. Under 2008 ger beräkningarna för frisörbranschen ett så osäkert resultat att det inte går att fastställa någon effekt.

Utredningen har även låtit genomföra en intervjuundersökning omfattande restauranger och frisörer. Undersökningen utvisar att en majoritet av restaurang- och frisörföretagen ger personalliggaren ett gott betyg. De anser att personalliggarna lett till minskat svartarbete och en sundare konkurrens. De allra flesta företagen anser att det är enkelt och att det går snabbt att fylla i personalliggarna. Av intervjuerna framkom att systemet inte upplevdes som tids- eller kostnadskrävande.

Utredningens slutsats är att det finns skäl att fortsätta verksamheten och även för att utvidga den. Utredningen föreslår att lagens tillämpningsområde utvidgas till att även omfatta byggbranschen och tvätteribranschen.

Syfte med lagen

Utredningen föreslår att i lagen anges att syftet med kontrollerna är att motverka undandragande av skatt genom oredovisat arbete, vanligen kallat svartarbete. Därigenom ska kontrollverksamheten avseende personalliggare på ett naturligt sätt bli en del av den övergripande kontrollverksamheten och inte vara en isolerad särskild företeelse skild från övrig verksamhet. Utredningen ser det som väsentligt att personalliggarkontrollerna inte blir ett självändamål. Det har under utredningen framkommit att kontrollerna ibland upplevts på det sättet av näringsidkare som varit föremål för sådan kontroll.

Utredningens förslag innebär inte att Skatteverket får fler kontrollverktyg. Enbart att de verktyg som redan finns (såsom

möjlighet att göra förfrågningar inom ramen för en arbetsgivarkontroll) kan användas på ett naturligare och effektivare sätt. Förslaget innebär inte någon förändring avseende förutsättningarna att påbörja och genomföra en revision.

Personalliggare blir närvaroliggare

Utredningen föreslår att begreppet "personalliggare" ersätts med "närvaroliggare". Syftet med förslaget är att markera att liggaren inte enbart avser anställd personal utan alla närvarande som deltar i verksamheten. Utredningen föreslår därför att det nuvarande undantaget från skyldighet att föra personalliggare för bl.a. fåmansföretagare tas bort.

Arbetsplats

Utredningen föreslår att begreppet "verksamhetslokal" ersätts med "arbetsplats". En grund för detta förslag är att på ett naturligare sätt kunna innefatta sådana arbetsplatser som inte ligger i en lokal. Byggarbetsplatser är exempel på sådana arbetsplatser.

Utredningen föreslår vidare att skyldigheten att föra en närvaroliggare knyts till en arbetsplats. Med arbetsplats avses ett område inom vilket näringsverksamhet bedrivs och över vilket näringsidkaren råder. Restauranglokaler, frisörsalonger, byggarbetsplatser och lokaler i vilka tvätteriverksamhet bedrivs är sådana arbetsplatser. Även enklare och mer temporära platser kan vara en arbetsplats. Ett stånd på en marknad kan vara en arbetsplats.

Däremot ska t.ex. reparationsarbeten som utförs i någons hem inte omfattas av skyldighet att föra närvaroliggare. Näringsidkaren råder inte över platsen på sådant sätt att det i denna bemärkelse blir en arbetsplats.

Noteringspliktig verksamhet

Utredningen föreslår att begreppet "noteringspliktig verksamhet" införs som ett gemensamt begrepp för sådan verksamhet som kan medföra skyldighet att föra närvaroliggare. Utredningen föreslår att skyldighet att föra närvaroliggare ska gälla vid arbetsplats där verksamheten till övervägande del avser noteringspliktig verksamhet. Närvaroliggaren ska i sådant fall föras avseende all näringsverksamhet på arbetsplatsen som berörd näringsidkare bedriver, även sådan som inte är noteringspliktig.

För det fall noteringspliktig verksamhet bedrivs på en arbetsplats men denna inte utgör den övervägande delen av all näringsverksamhet enligt föregående stycke, föreslår utredningen att en bedömning ska göras inom de verksamhetsgrenar som verksamheten i förekommande fall kan delas upp i. Med verksamhetsgren avses sådan del av en rörelse som skulle kunna drivas som en självständig rörelse. Om den noteringspliktiga verksamheten inom en verksamhetsgren utgör den övervägande delen inom grenen så ska skyldighet att föra närvaroliggare föreligga för all näringsverksamhet inom en sådan verksamhetsgren.

I dag kan en förhållandevis stor restaurang falla utanför bestämmelserna om personalliggare om den drivs som en del av en hotell- och restaurangverksamhet. personalliggarbestämmelserna omfattar inte hotellverksamheten. Med utredningens förslag ska närvaroliggare föras avseende restaurangdelen om den hade kunnat drivas som en självständig rörelse.

Gemensam närvaroliggare

Utredningen föreslår att en gemensam närvaroliggare ska föras vid en arbetsplats där flera näringsidkare är verksamma med noteringspliktig verksamhet. En större byggarbetsplats är ett typexempel på en sådan arbetsplats. Om varje näringsidkare

skulle föra en egen liggare på en sådan arbetsplats skulle möjligheterna vara små att kunna genomföra en meningsfull kontroll där.

Utredningen föreslår att den näringsidkare som ytterst råder över platsen är ansvarig för att en liggare förs vid en arbetsplats (noteringsansvarig). För de branscher som nu omfattas av bestämmelserna om personalliggare torde detta inte innebära någon förändring i sak.

Sanktioner

Utredningen föreslår vissa förändringar i utformningen av bestämmelserna om kontrollavgift och föreslår att möjligheten att använda vite tas bort.